



Per Nortvedt,
professor ved seksjon
for medisinsk etikk,
Universitetet i Oslo.

Skal kona ha beskjed om eksens besøk?

Hva er sykepleierrollens oppgave og mandat?

Hvor personlig bør en sykepleier bli i møte med en pasient?

En mann er døende, men han er klar og orientert. Hans fraskilte kone ønsker en siste gang å besøke ham på sykehuset for å ta farvel. Nåværende ektefelle motsetter seg imidlertid at dette skal skje. Hun mener at hennes mann bare blir oppskaket og i følelsesmessig ubalanse av et slikt besøk.

Hva er riktig å gjøre i et slikt tilfelle? Hvordan forholder man seg som profesjonell sykepleier til konflikter som er resultat av sammensatte og kompliserte familiekonstellasjoner?

er pasienten i dødsprosessen og har kun kort forventet levetid, vanligvis 1–2 uker. Det betyr imidlertid ikke at pasienter ikke kan være våkne, klare og orienterte helt til det aller siste.

Berørte parter

Det viser seg at ønsket om besøk er viktig for pasienten selv. Et slikt besøk medfører ingen mulig helseskade verken for ham selv eller berørte parter, og med sannsynlighet heller ikke hans nåværende kone. Spørsmålet om «føl-

«Juridisk» er det pasienten selv som «eier» informasjon om egne helseforhold, og det er pasienten selv som bestemmer hvem som skal informeres og hva det skal informeres om (jf. lov om pasientrettigheter § 3-3). Saken setter også søkelyset på et annet vesentlig spørsmål, nemlig hvem pasientens nærmeste pårørende er, noe som er særlig viktig når pasienten mangler beslutningsevne/kompetanse (det er ikke tilfelle i denne saken). Her er pasientrettighetsloven helt klar: Nærmeste pårørende er den person som pasienten selv bestemmer.

Pasienten kan altså selv velge hvem som skal regnes som nærmeste pårørende. Hvis pasienten ikke har uttalt noe i denne forbindelse, følger man i nedadstigende rekkefølge: ektefelle, samboer, myndige barn, foreldre, myndige søsken og så videre (lov om pasientrettigheter § 3-3). For personer som er barn, eller som av andre grunner ikke er myndige, er det særegen lovgivning. Hvilke handlingsalternativer man hadde og hva som var riktig å gjøre i denne saken kan man vurdere i lys av følgende handlingsforløp: Sykepleieren spør i dette tilfellet mannen selv om han ønsker besøk av sin tidligere kone, noe han absolutt gjør. Vedkommende blir ringt til og kommer på besøk. De får en fin siste stund sammen. Nåværende kone får aldri vite om dette besøket.

Vurdering

Etter mitt syn gjør sykepleieren det eneste

«Pasienten kan selv velge hvem som skal regnes som nærmeste pårørende.»

La meg belyse spørsmålene ved å benytte refleksjonsmodellen som landets kliniske etikkomiteer (KEK) bruker (dette gjelder også de refleksjonsgrupper som etter hvert er startet ved flere av landets sykehjem). I denne modellen identifiserer man etiske problem og fakta, berørte parter og verdier, samt relevant lovverk som grunnlag for valg av handlinger. Plasshensyn gjør det bare mulig med en kort illustrasjon av modellen her.

Fakta i saken

Fakta i denne saken er at pasienten kun har kort tid igjen å leve og et tidligere nært familiemedlem ønsker å besøke ham for siste gang. Når vi sier at en pasient er døende, så

sesmessig ubalanse» blir heller ikke bekreftet av pasienten selv. Andre berørte parter (enn ektefeller og pasient) er pasientens barn som heller ikke motsetter seg et slikt besøk.

Verdier og lovverk

Viktige verdier er pasientens selvbestemmelse, tidligere kones rett til å få realisert sitt siste ønske og respekt for nåværende kones grunner til å motsette seg besøk. Man vil i dette tilfellet antakelig si at pasientens rett til selv å velge hvem han vil ha besøk av er en overordnet, såkalt prima facie verdi fordi den er uttrykk for pasientens egen kompetente vurdering. I tillegg er det pasientens ønske helt på slutten av livet, noe som må tillegges særlig vekt.



riktige når hun spør pasienten selv om hva han ønsker. Det er pasienten selv som «eier» en avgjørelse i denne saken, og det er pasientens beslutning sykepleieren må forholde seg til. Vi kan anta at sykepleieren ikke fortalte pasienten hvor sterkt nåværende kone motsetter seg et slikt ønske fra tidligere ektefelle, kanskje for å skåne pasienten. Er det så helsepersonells oppgave på denne måten å tilbakeholde informasjon både for pasienten og pasientens nåværende kone? Fører hun ikke da begge bak lyset, og er det hennes oppgave å blande seg inn i interne familieforhold på denne måten? Følgende momenter kan belyse denne problemstillingen: Hvilke konsekvenser ville det ha å spille med åpne kort, og ville det bety en ubehagelig konflikt og belastning for pasienten på hans dødsleie? På den annen side, hvis tilbakeholdelse av informasjon ville bli oppdaget, hva ville det ha å si for tillitsforholdet mellom sykepleieren og familien? Problemstillingen berører også sykepleierollen: Hva skal være oppgaven for sykepleieren og hvor mye skal hun blande seg inn i interne, personlige forhold som angår en pasients livssituasjon? ■■■

Artikkelen baserer seg på et eksempel fra boken *Omtanke – en innføring i sykepleiens etikk* Gyldendal Akademisk 2012 av Per Nortvedt.

